
Walka o Dominium Maris Baltici w XVI wieku

Walka o Dominium Maris Baltici w XVI wieku

Po sekularyzacji państwa krzyżackiego w 1525 r. Zakon Kawalerów Mieczowych utracił wsparcie ze strony Prus. Przeżywali oni podobne problemy wewnętrzne związane z rozpowszechnianiem się luteriańskiej reformacji. Pograżone w kryzysie państwo Kawalerów Mieczowych stanowiło smakowity kąsek dla sąsiednich państw. Przynoszący duże dochody handel morski i kontakty z miastami hanzeatyckimi były bardzo atrakcyjne dla wielu państw, które stawiały sobie za cel podporządkowanie Morza Bałtyckiego, a w tym także przede wszystkim Inflant. Kontrolę nad terenami Morza Bałtyckiego zamierzały pełnić Szwecja, Dania, Litwa i Moskwa, ale także tereny nad Bałtykiem znalazły się w kręgu zainteresowania Polski. Zygmunt August szczególnie interesował się Inflantami, które zajmowały poczesne miejsce w tworzonej przez wiele lat koncepcji polityki morskiej.

Dzięki zajęciu Inflant Państwo Moskiewskie mogło uzyskać dostęp do Bałtyku i tą drogą eksportować płody rolne i leśne. Opanowanie Inflant było także ważnym celem polityki duńskiej, państwo to dążyło do podporządkowania sobie całego handlu bałtyckiego. Szwecja miała podobne zamiary wobec Inflant, od objęcia tronu przez dynastię Wazów, ekspansja na terenie basenu Morza Bałtyckiego była koronnym celem polityki szwedzkiej.

Między Szwecją, Danią, Polską i Rosją wybuchła więc wojna o Inflanty (1557-1570). Początkowo Polska popierała Danię przeciwko Szwecji, następnie zawarła sojusz ze Szwecją. Jedynym niezmiennym przeciwnikiem Polski było Państwo Moskiewskie. Iwan IV Groźny wkroczył do Inflant i zajął Narwę oraz w 1560 Marienburg i Fellin i uzyskał w ten sposób dostęp do morza. Wielki mistrz Zakonu postanowił podporządkować się któremuś z napastników i za namową polskiego króla Zygmunta Augusta, poddał w 1561 r. zakon sekularyzacji i poddał się tym samym władzy polskiej. Na mocy układu w Wilnie Inflanty zostały podzielone na Kurlandię, która miała być dziedzicznym księstwem Kettlera (i lennem polskim). Pozostałe tereny, czyli tzw. Inflanty Właściwe zostały prowincją Polski i Litwy. Niedługo cieszone się pokojem, ponieważ już w 1563 roku konflikt i działania wojenne rozgorzały na nowo. Sojusze ustaliły się szybko, po stronie Polski i Litwy opowiedziała się Dania, a Szwecja poparła Rosję. Iwan IV zajął znaczną część Inflant wraz z ważnym portem w Narwie. Szwecja najechała północne Inflanty, tereny dzisiejszej Estonii. Dania natomiast zdobyła wyspy na Bałtyku. W obliczu zagrożenia Zygmunt August zawarł w 1563 roku układ, który patrząc ze współczesnego punktu widzenia, był szalenie niekorzystny i brzemienny w skutkach. Na mocy układu z Albrechtem Hohenzollernem w zamian za pomoc wojskową, brandenburscy Hohenzollernowie otrzymali dziedziczne prawo do pruskiego lenna. W 1570 roku doszło do zawarcia pokoju między Danią a Szwecją, konflikt polsko-rosyjskim zakończył się podpisaniem rozejmu.

Ustalenia te nie rozwiązywały problemu panowania nad Bałtykiem, potwierdzały jedynie rozbiór państwa inflanckiego. Kurlandia pozostała nieprzerwanie polskim lennem aż do 1795 roku.